

Een gouden wissel

De verering van Eusebius in Arnhem

Historische context

De verering van Eusebius in Arnhem

- Pas in de tweede helft van de vijftiende eeuw werd Eusebius in Arnhem vereerd
- St. Maartenskerk minder in de belangstelling
- Plan voor de bouw van een volledig nieuwe kerk: de Eusebiuskerk
- In 1453 werden de relieken van Eusebius van Prüm naar Arnhem overgebracht
- Voornamelijk lokaal veel aandacht voor het mirakeloord Arnhem
- Mirakelboekje van de heilige Eusebius is het enige bewaard gebleven mirakelboek gewijd aan een gewone heilige

‘De wonderen van St.-Eusebius’

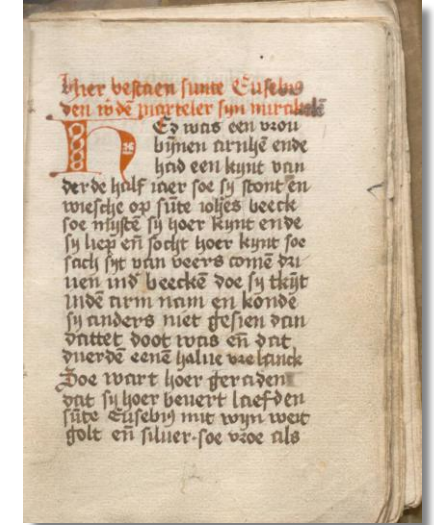
Het mirakelboekje van de heilige Eusebius

Middeleeuws handschrift 191 (Manuscriptencollectie Gelders Archief:

“De legende van St.-Eusebius, de wonderen van St.-Eusebius en het leven van St.-Bonifatius, 15^e eeuw. 1 deel”

- 52 bladen in een zestiende eeuwse perkamenten omslagband door verschillende handen in diverse schrifttypen
- Gekoppeld aan het **Windesheimse vrouwenklooster Bethanië** (verwijzingen naar het eigen klooster in ‘Het leven van St.-Bonifatius)
- Voor eigen gebruik

‘De wonderen van St.-Eusebius’: 22 bladen, 32 gebedsverhoringen volgens een abstract grondpatroon

De mirakelen van Eusebius

Een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

- Erfgoed is van iedereen, dus ook van kinderen
- **Doelgroep:** kinderen van 5-7 jaar (prentenboeken, fantasie, spanning, interesse in omgeving, andere kinderen, moeilijke situaties, ziektes)
- Op een creatieve manier bijdragen aan de ontwikkeling van **historisch besef**

Afstemmen op publiek aan de hand van bewerkingstrategieën:

Structuur: inkorten, indelen hoofdstukken

Taalgebruik: direct, concreet formuleren

Vertelinstantie: substitutie van perspectief/metavertellen

Culturele context: brug slaan tussen toen en nu

De mirakelen van Eusebius

Een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

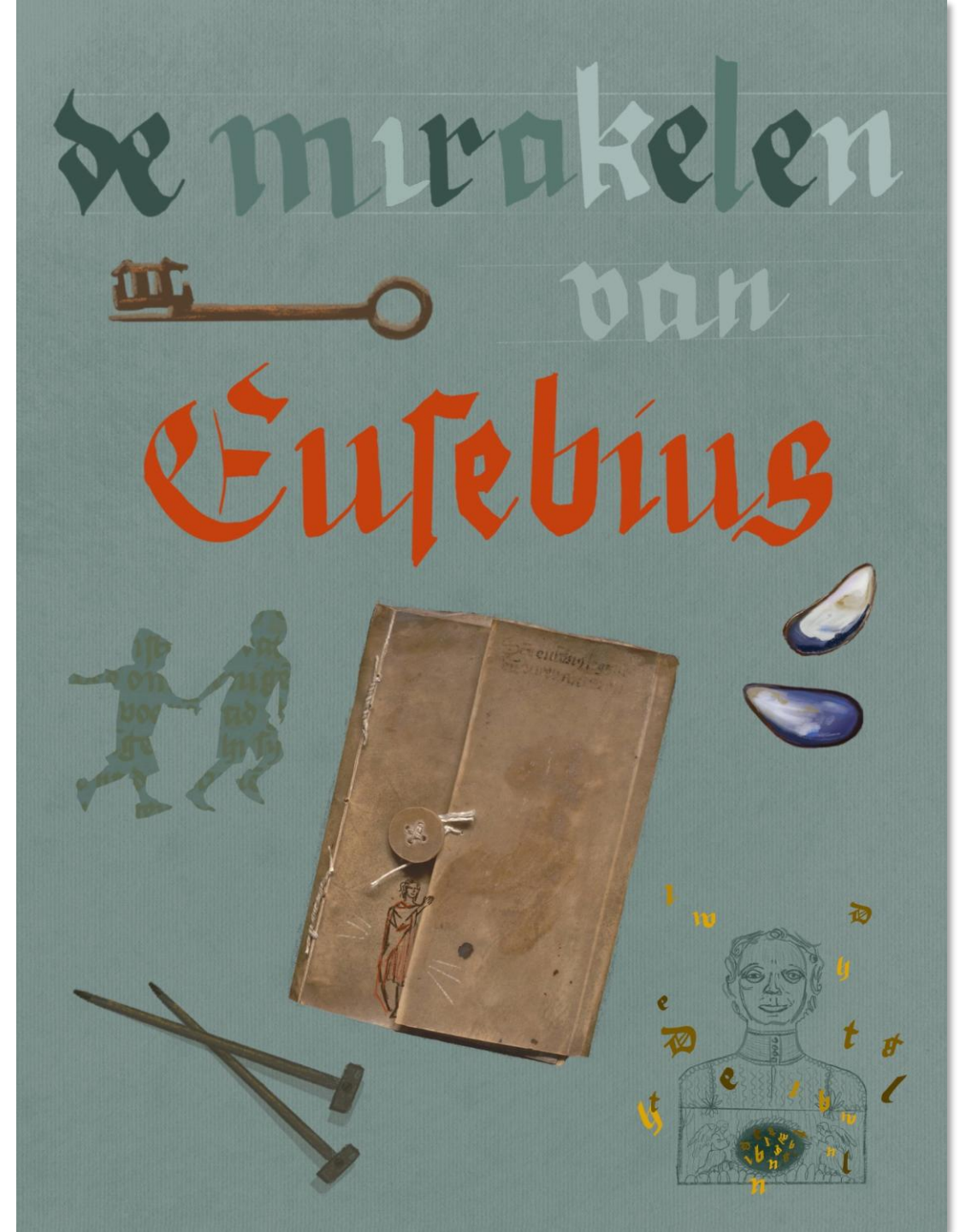
De bewerking omvat:

Inleiding: Eusebiuskerk, de heilige Eusebius, Eusebius in Arnhem, het klooster Bethanië

7 hervertellingen: mirakel 7, 10, 16, 17, 27, 31, 32

Korte hoofdstukken: dubbele pagina per thema/mirakel

Geselecteerd op inhoud: spanning (schipbreuk, ziekte), kinderen (vriendschap) en concrete symbolen (sleutel, schelp, krukken)

De mirakelen van Eusebius

Een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

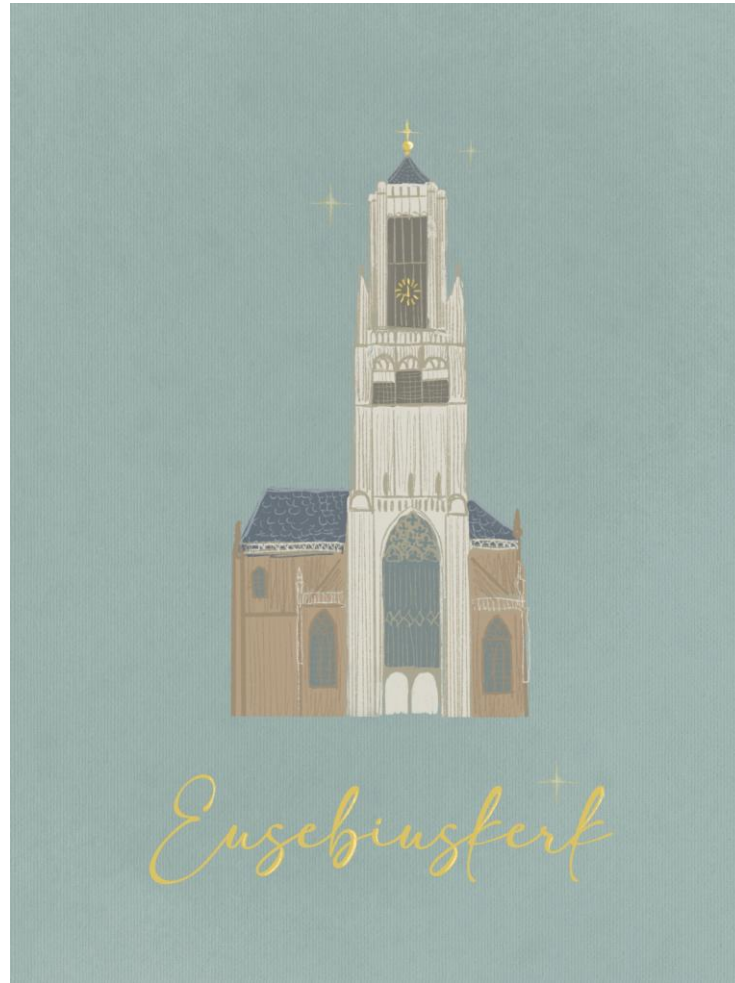
De mirakelen van Eusebius

Een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van historische context naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Lang geleden stond in Arnhem een oude, kleine kerk.
Deze kerk heette de Sint-Martinuskerk.
De mensen hadden de kerk naar Sint-Maarten genoemd.
Sint-Maarten zorgde voor de arme en zieke mensen.

Het werd steeds stiller en rustiger in de Sint-Martinuskerk.
Waar waren de mensen gebleven?
Was de Sint-Martinuskerk te oud en te stoffig?
Was hij te klein?
Of was hij te **donker** voor de mensen?

Op een dag werd er een nieuwe kerk gebouwd in Arnhem.
En bij een nieuwe kerk hoort ook een nieuwe naam.
Hoe moest de nieuwe kerk heten?
Sint-Maarten? Nee, de kerk moest een nieuwe naam krijgen.
Daarom werd de kerk genoemd naar de heilige *Eusebius*

De Eusebiuskerk

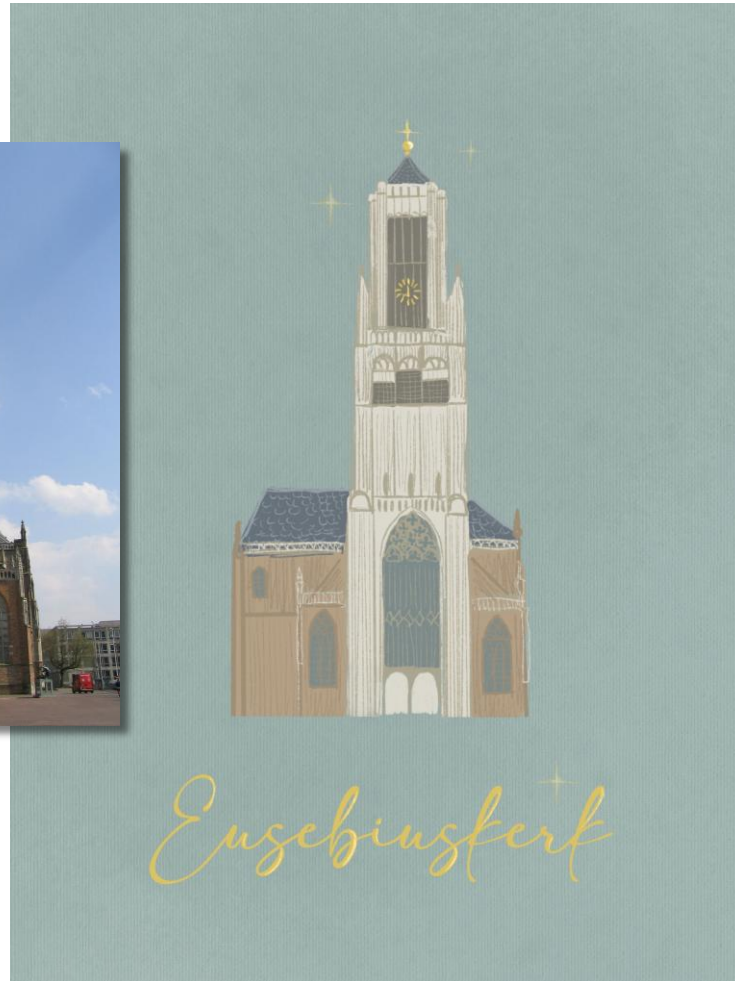
Maar...

wie was *Eusebius* eigenlijk?

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van historische context naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Lang geleden stond in Arnhem een oude, kleine kerk.
Deze kerk heette de Sint-Martinuskerk.
De mensen hadden de kerk naar Sint-Maarten genoemd.
Sint-Maarten zorgde voor de arme en zieke mensen.

Het werd steeds stiller en rustiger in de Sint-Martinuskerk.
Waar waren de mensen gebleven?
Was de Sint-Martinuskerk te oud en te stoffig?
Was hij te klein?
Of was hij te **donker** voor de mensen?

Op een dag werd er een nieuwe kerk gebouwd in Arnhem.
En bij een nieuwe kerk hoort ook een nieuwe naam.
Hoe moest de nieuwe kerk heten?
Sint-Maarten? Nee, de kerk moest een nieuwe naam krijgen.
Daarom werd de kerk genoemd naar de heilige *Eusebius*

De Eusebiuskerk

Maar...

wie was *Eusebius* eigenlijk?

Vormgeving

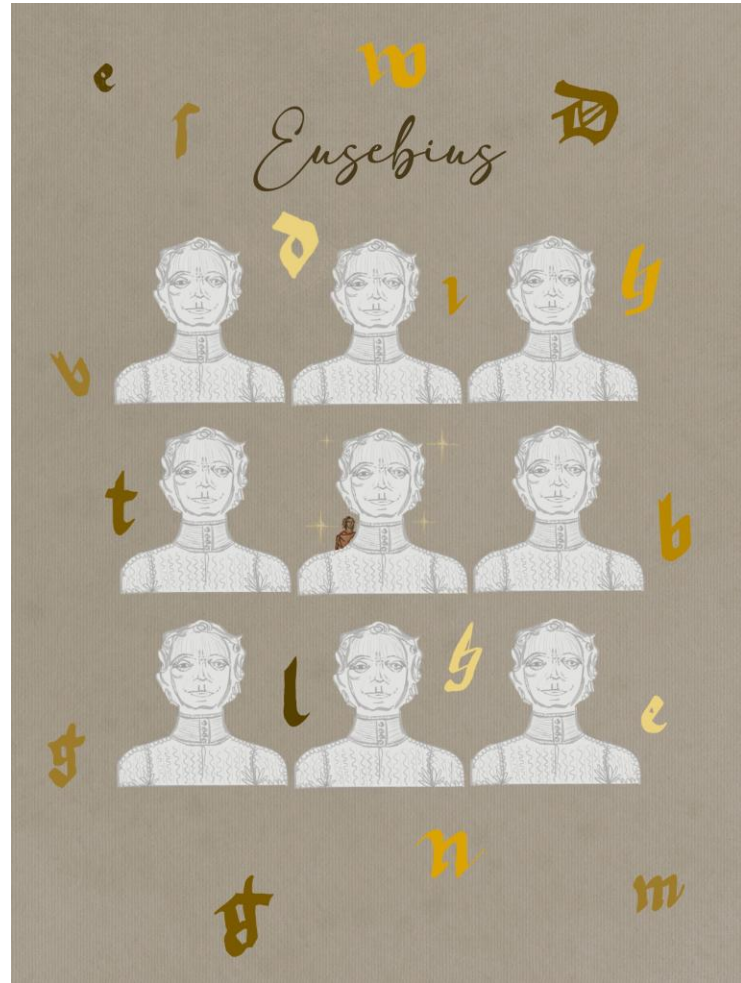
- Kernelement: het kerkgebouw
- Lettertype en kleur
- Ruim opgezet

Inhoud

- Levendigheid
- Verhalend
- Vragen

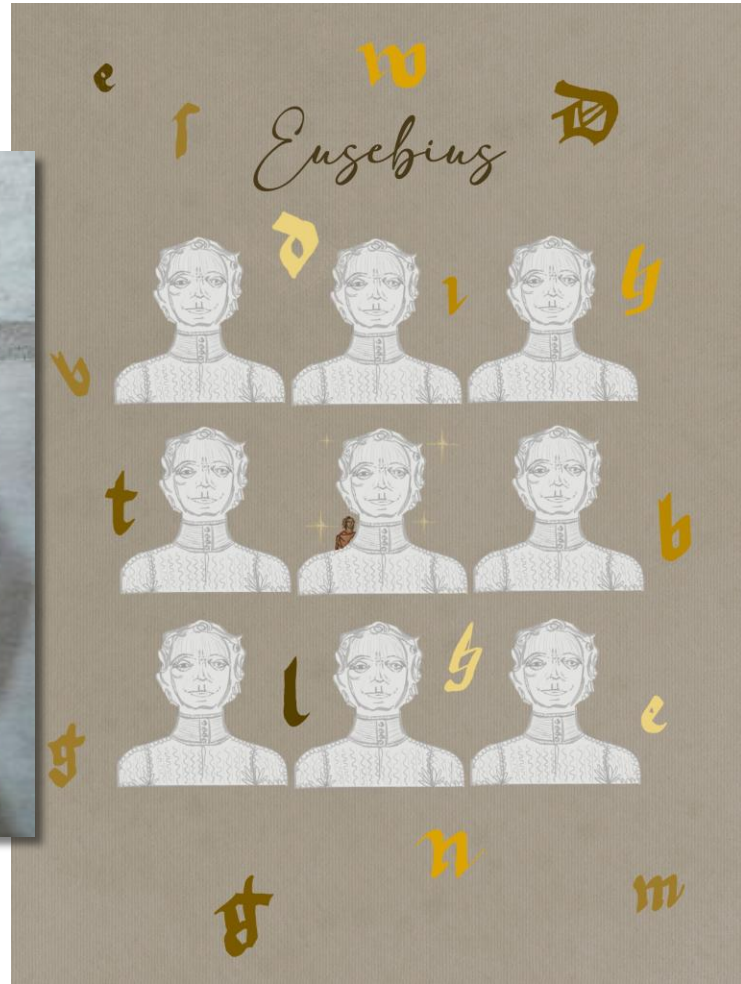
De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van historische context naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van historische context naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Eusebius leefde lang geleden in de stad Rome.
Hij zorgde net als Sint-Maarten voor de arme mensen.
Hij maakte de zieke mensen in Rome weer beter.
En hij vertelde de mensen verhalen over Jezus Christus, de zoon van God.
Hij vroeg de mensen in hen te geloven.

De keizer van Rome was **WOEST**.
Hij wilde niets horen over Jezus Christus of God.
Hij was de baas en hij geloofde in Jupiter en Mars en Neptunus.
Eusebius mocht van de keizer niet meer over Jezus Christus vertellen.
Maar hij deed het toch.
Daarom moest hij naar de gevangenis.
Eusebius kon geen kant meer op.
Zijn tong werd eraf gesneden, zodat hij geen verhalen meer zou vertellen.

Maar het bleef niet stil in de gevangenis.
De keizer was stomverbaasd.
Eusebius bleef praten, ook zonder tong.
Dus de keizer besloot hem te doden.
Eusebius' schedel en tong werden bewaard.
Eusebius werd na zijn dood heilig, omdat hij goed leefde volgens zijn geloof.
Bleef *Eusebius* de mensen na zijn dood beter maken?

Vormgeving

- Kernelement: de reliekhouder
- Lettertype en kleur
- Ruim opgezet
- Zoekelement

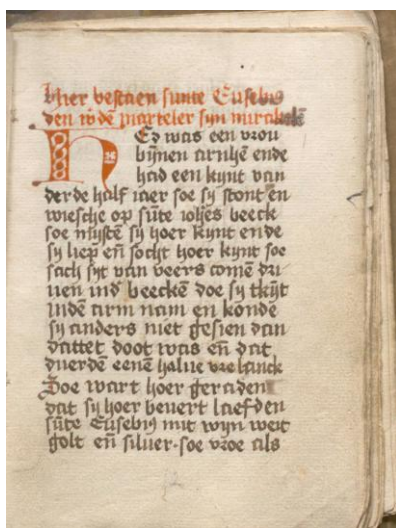
Inhoud

- Levendigheid
- Verhalend
- Vragen

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van historische context naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Vormgeving

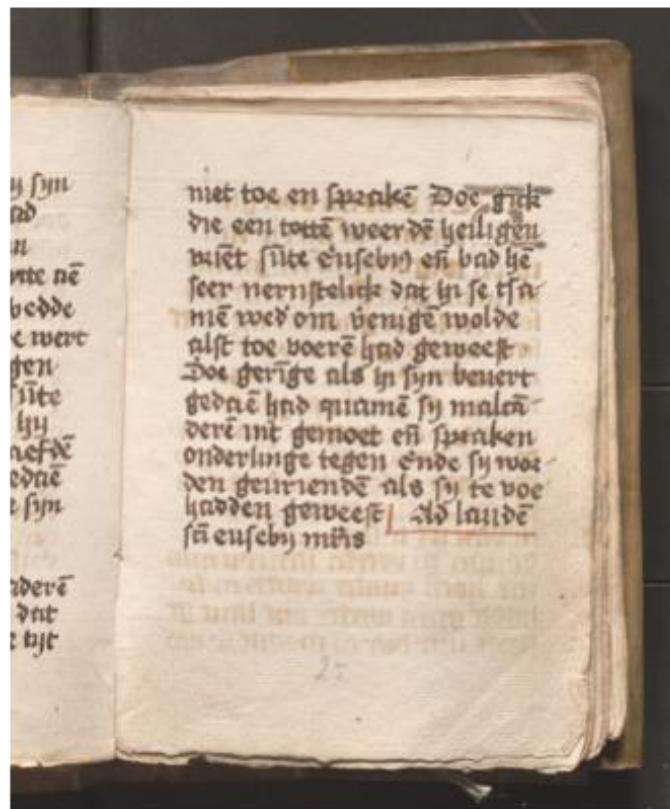
- Kernelement: het schrijfproces, initiaal, klooster
- Lettertype en kleur
- Ruim opgezet
- Zoekelement

Inhoud

- Levendigheid
- Verhalend
- Vragen

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van middeleeuws handschrift naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Figuur 1 Handschrift 191. Fol. 25r

(31) Item hed waren twee geurienden
die tegen malcanderen seer
twijstende worden soe dat sij deen
den anderen lange tijt |fol. 25r| niet
toe en spraken Doe ginck die een
totten weerden heilighen vrient sunte
eusebius ende bad hem seer
nernstelick dat hi se tsamen weder
om verenigen wolde alst toe voeren
had geweest Soe geringe als hi sijn
bevert gedaen had quamen sij
malcanderen int gemoet ende spraken
onderlinge tegen Ende sij worden
geurienden als sij te voe- hadden
geweest

Figuur 2 Transcriptie handschrift 191. Fol. 25r

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van middeleeuws handschrift naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Er waren eens twee goede vrienden.

Maar op een dag hadden ze flinke ruzie.

Daarom zeiden zij niets meer tegen elkaar.

Eén van de vrienden ging naar *Eusebius*.

'*Eusebius*?' vroeg hij ernstig.

'Kun jij ervoor zorgen dat we weer samenkomen zoals vroeger?'

Toen hij bij *Eusebius* was geweest, kwam hij plots zijn vriend tegen.

De vrienden begonnen te praten.

Ze hielden niet meer op.

'Zullen we weer vrienden worden?' vroeg de ene tot slot.

'Ja' antwoordde de ander beslist, 'zoals vroeger'.

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van middeleeuws handschrift naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Vormgeving

- Kernelement
- Corresponderend mirakel
- Uitlichten letters
- Lettertype en kleur
- Ruimer opgezet

Inhoud

- Zinnen inkorten
- Substitutie (aansluiten bij doelgroep)
 - Zeer twisten = flinke ruzie
 - Verenigen: weer samenkomen
 - Bidden/bedevaartstocht = om hulp vragen
- Additie (levendigheid)
 - Dialoog
 - Vraag
 - “Ze hielden niet meer op.”
 - “Zullen we weer vrienden worden?” vroeg de ene tot slot.
 - ”Ja,” antwoordde de ander beslist, “zoals vroeger.”

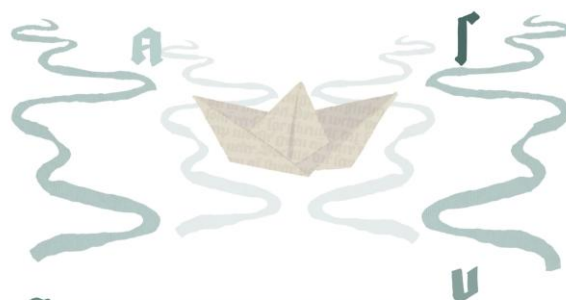

De mirakelen van Eusebius

Werkwijze: van middeleeuws handschrift naar een informatieve geïllustreerde bewerking voor kinderen van 5 tot 7 jaar

Mirakel 32

- Lengte
- Spanningsopbouw

A Jan ten Poel en zijn vrouw vertrokken met een boot uit Arnhem.
De schippers duwden de boot van de kant af.
De boot kwam midden in het krachtige water van de rivier de Rijn terecht.
Het water stroomde naarbinnen.
De schippers kregen het er niet uitgeschept.
Hoe dieper en verder zij kwamen, hoe gevaarlijker het werd.
De mensen aan boord drevén de boot uit.
De lege boot dreef de ene kant op.
De mensen drevén de andere kant op.
Zouden we doodgaan? Dachten de mensen verdrietig.
Ze waren aan hun lot overgelaten in de brede, wilde Rijn.
Jan en zijn vrouw waren niet alleen in de boot geweest.
Er waren ook drie vrouwen aan boord.
Ook zij waren uit de boot gedreven.
Ze zaten op een stuk hout dat in hun kleding was blijven steken.
Tot hun mond toe zaten zij in het woeste water.
De drie vrouwen dachten aan de andere mensen.
Ze vroegen aan elkaar:
"Waar is Jan met zijn vrouw heen gedreven?"

w

v

Jans vrouw was zwanger.
Over acht of negen weken zou de baby komen.
De drie vrouwen waren erg bezorgd om Jan en zijn vrouw.
Ze hielden elkaar vast en riepen: *Eusebius!* Kun Jij ons helpen?"
Waar was iedereen toch gebleven? Zou het nog wel goed komen?
Plots zagen de drie vrouwen een man drijven. Het bleek Jan ten Poel!
De vrouwen riepen en zwaaiden naar hem.
En wie dreef daar vlakbij? Zijn vrouw!
De drie vrouwen riepen: 'Jan! Jan! Je vrouw drijft vlakbij!'.
Jan trok zijn vrouw voorzichtig aan haar lange haar naar zich toe.
Jan en zijn vrouw werden door het water opgetild.
Jans vrouw hoopte dat de baby in haar buik nog leefde.
Dat het een gezond kindje zou worden.
Zou ze het ooit een naam kunnen geven?

w

v

De mensen uit de stad zagen de lege boot op de Rijn.
Ze zagen geen mensen aan boord.
Waar was iedereen gebleven?
Ze gingen meteen in hun boten te water en zochten de drenkelingen.
Uiteindelijk werd bijna iedereen gered.
Jan en zijn vrouw bleven wekenlang ziek in bed.
Ze vroegen *Eusebius* of hij hen beter kon maken.
De dokters dachten dat de baby verdrinken was in de buik.
Maar uiteindelijk werd er toch een gezond baby'tje geboren.
Jan en zijn vrouw bedankten *Eusebius*.